

Політична, просвітна і господарська часопись.

Виходить що тижня в роботу.

Редактор: Д-р СТЕПАН БАРАН.

ПРЕДПЛАТА: В Австрії й Угорщині: річно 8 мар., піврічно 5 мар., чвертьрічно 1.50 мар. Подорожнє число коштує у Львові 18 коп., на предплаті 10 коп. За границею „Свобода“ коштує на цілий рік: в Німеччині 6 марок, в Росії 3 рублі, в Америці 3 долари.

Адреса Редакції і Адміністрації: „СВОБОДА“, Львів, Ринок ч. 10, II. поверх.

Ч. 52.

Львів, субота, дня 23 грудня 1916.

Рік XX.

Свобода на рік 1917.

Вже двацять перший рік буде іти з новим роком 1917 в далекі закутини Галичини українська щиро селянська газета „Свобода“, вже двацять перший рік буде вона ширити народну свідомість в широких верствах українських селян і міщан, вже двацять перший рік буде їх гуртувати до боротьби за народні права, за красшу і ліпшу будучність українського народу.

І не багато знайде ся у світі народних газет, котрі за час свого існування зробили би так багато, скільки для українського народу за двацять літ свого існування зробила „Свобода“! Се, що серед нашого народу поширило ся просвіта, се, що він згуртував ся політично і став свідомим чинником з державній і красвій політиці, що згуртував ся на господарським поли, все те явні висліди тої безупинної щоденної роботи, яку серед українського народу в Галичині робила „Свобода“ протягом свого довгого існування! Всі нові думки, нові форми народної організації, нові товариства всякого рода, які густо сіткою покрили перед війною наш край, все те діти, які вивела в світ наша „Свобода“!

І в великій, роковій хвилі, коли ворог напосів ся загарбати нашу країну, „Свобода“ знова була тою, що визвала наші народні верстви до оружної боротьби за право українського народу до самоїтійного життя, визнаючи їх вступати в ряди українських січових стрільців. І коли сей поклик Головної Української Ради вінчав ся успіхом, коли в ряди українських січових стрільців зголосили ся тисячі української сільської молодіжи, се знова заслуга „Свободи“, котрої голос доходив там, де не доходив голос інших часописів. І коли ціла наша суспільність гордиться славними подвигами наших січових стрільців, то гордиться ними і „Свобода“, котра стрілецьку організацію все і всюди як найгорячіше попірала.

Свою роботу робила „Свобода“ і тепер підчас світової війни. Коли ворог заняв Галичину та здавив ту всяке українське жите, „Свобода“ і тоді не перестала виходити, перенісши на якийсь час своє видавництво до Відня і відси піддержуючи наш нарід, головно українських жовнірів, в вірі на нашу побіду і приход красших часів.

Від довгих місяців „Свобода“ виходить знова в столиці галицької України, у Львові, і ту на місци, в ріднім краю, робить знова свою успішну роботу в сім тяжкім времени. Зі всіх українських народних газет, що поьяляли ся в Галичині пред війною, „Свобода“ є нині одинокою, котра не перестала виходити і дальше гуртувати наш нарід.

В часі занепаду духа і зневіри, коли ціла українська Галичина опинила ся в руках ворога — „Свобода“, що появляла ся тоді у Відні, підержувала серед українських збігців і жовнірів віру в красшу будучність. Вернувши до Львова в вересні 1915 р. „Свобода“ стала знова відразу тим, чим була перед війною — себто учителем-опікуном і оборонцем українських народних мас. Сю роботу буде „Свобода“ робити і в 1917 р. і сміло та відважно буде боронити наш нарід перед явними і скритими ворогами.

„Свобода“ не побирає ніяких запомог ні від Москалів, ні від Ляхів, є справді селянською газетою, котрої існуванє опираєть ся виключно на передплаті. Тому прихильники „Свободи“ повинні позискати для неї нових передплатників, щоби „Свобода“ могла дальше виходити і не заганяти ся в довги, особливо тепер, коли Покуте і решта Поділля опинили ся по раз другий в руках Москалів.

Се легко зробити! Нині гроші є більше, як коли небудь давнійше. Треба тільки доброї волі і трохи і ваохоти, а нових передплатників можна позискати тисячі і тисячі. Дехто з наших свідоміших селян зрозумів вже наші короткі поклики до ширення „Свободи“ і з'єднав нам значне число передплатників. Таким патріотом є приміром Теодор Заболотний в Суботові п. Войнилів, котрий зібрав цілорічну передплату на „Свободу“ на 1917 р. від 23 своїх громадян і зібрану квоту 184 корон переслав вже нашій адміністрації, за що кождий з передплатників одержав вже євангеліє в українській мові. І то не тільки серед мушин. Тепер і жінки інтересують ся публичними справами і треба признати, що вже поважне число українського сільського жіноцтва передплачує і читає „Свободу“. Нехай се буде приміром, заохотою для тих наших жінок на селі, котрі досі „Свободи“ не читають і не передплачують. Нехай кожда письменна Українка, котра бажає добра своему народови і інтересуєть ся його долею, висилає чим скорше передплату на „Свободу“.

З горячим зазивом звертаємо ся і до хоробрих українських жовнірів. І Ви ставайте в ряди передплатників „Свободи“, бо тим самим стаєте в ряди борців за ліпшу долю України. І серед Вас нехай знайдуть ся тисячі і тисячі, котрі передплачуючи і читаючи „Свободу“, будуть жити одним житем, одними думками з рештою українського народа!

Окремо кілька слів до нашої інтелігенції. Судьба зробила Вас більше просвіченими, поставила Вас на чоло народа, будьте отже в теперішній переломовій хвилі тими, котрі справді ведуть нарід вперед. Затихли нині віча і наради, завмерло жите в многих товариствах і хиба народна газета є нині одиноким середником, котрим можна порушувати народні верстви. Користайте з кождої нагоди і на кождім кроці приєднуйте „Свободі“ нових передплатників!

В р. 1917 „Свобода“ буде виходити що

тижня в суботу в дотеперішнім обемі (8 сторін друку) під дотеперішню редакцією д-ра Степана Барана. Буде подавати воєнні вісти, вісти зі світа, стрілецькі і інші оповідання та вірші, вкінци буде порушувати всі важні для селянського стану спра и та подавати в приступний спосіб найважливі закони і розпорядки.

З огляду на се, що папір подорож'є більше як вдвоє і ціна паперу все ще дальше іде в гору і з огляду на велике подорожнє коштів друку мусли ми піднести передплату на „Свободу“ з 6 К на 8 К річно. В 1917 р. буде „Свобода“, нині одинокий народний тижневик в Галичині, коштувати 8 К річно, 4 К піврічно і 2 К чвертьрічно.

Для тих передплатників „Свободи“, котрі до кінця січня 1917 пришлють цілорічну передплату на 1917 рік — себто 8 К — вишле адміністрація безплатно гарний переклад євангелія в українській мові. З нагоди належить скористати і чим скорше прислати цілорічну передплату на „Свободу“.

Числимо на Вас, Братя і Сестри, на Вашу свідомість! Кождий з Вас нехай приєднає „Свободі“ принайменше одного передплатника або передплатницю, а сповните великий народний обовязок. Нехай від Нового року не буде в Галичині ні одної селянської чи міщанської української хати, де не було би „Свободи“. Подбайте о се, щоби збільшила ся свідома українська армія на селі, якою є передплатники і читачі, передплатниці і читачки „Свободи“.

Вкінци просимо подавати свої точні адреси. Жовнірів просимо подавати військовий відділ (полк, баталіон, компанія, зглядно батерію чи шкандрон) та пол. пошту. Гроші просимо слати на адресу: Адміністрація „Свободи“, Львів, ринок ч. 10, а рівночасно повідомляти нас картокою про висилку гроша, бо на переказах тепер писати не вільно.

Не забувайте, Братя і Сестри, що громада великий чоловік! Передплачайте і ширіть всюди „Свободу“.

Видавництво і редакція „Свободи“.

Чи буде мир?

Німеччина, Австро-Угорщина, Туреччина і Болгарія предложили своїм противникам заяву, що є склонні приступити до мирових переговорів і до заключеня мира.

Се мирове предложенє викликало в цілім світі велике вражінє. Без сумніву війна триває за довго і за багато жертв понесли воюючі держави і народи, не знаючи нині зовсім, який буде остаточний вислід війни. Певним є тільки одно, що ні одна сторона не вийде повним побідником і що відносини що до границь поміж великими державами не будуть надто дуже змінені. Зміни по війні будуть і то дуже великі, але у внутрішнім

— суспільнім — життю поодиноких держав і народів.

Та чи вскорі буде мир?

На це питання нині ще годі відповісти швидко.

Противники нашої монархії і її союзників потерпіли вправді великі невдачі, але не можна ще про них сказати, щоби цілковито були розбиті, тим більше, що цілий світ стоїть для них отвором і нині веде ся війну не тільки гарматами і машиновими карабінами, але і на господарським полі. Мирове пропозиція прийнята вони з повним упевненям. Голос правительств і парламентів в Лондоні, Парижі, Петрограді і Римі заявив ся проти мирових пропозицій осередних держав, добачуючи в сім пропозиціях нічого більше як тільки німецький підступ. Цікава при тім річ, що російська державна дума (парламент) заявила ся одногласно проти мирових пропозицій, а за дальшим веденем війни аж до повної перемоги. Одним словом, керівники противних нам воюючих держав сказали, що мира тепер не бажать, що будуть війну вести далше, аж доки не побідять осередних держав, головне Німеччини, котрій приписують спричинення тепершньої світової війни і проти котрої звертає ся головне ненависть зі сторони держав почвирного порозуміння.

На разі отже мира таки ще не буде. Вправді папа римський прийняв на себе роллю посередника і може йому вдасть ся дати почин до безпосередних мирових переговорів, а хочби до особистої стрічі відпоручників воюючих сторін для обговорення мирових пропозицій. Коли би се папі римському вдало ся — а вдатися воно може і повинно — то мимо теперішніх неприхильних заяв наших противників, за якийсь час — може і не так далекий — розпочали би ся мирові переговори, а тоді зроста би надія і правдоподібність закінчення теперішньої різниці народів.

А поки що і Новий рік 1917 будемо стрічати при гуку гармат і слова Різдвяної пісні: „На землі мир і во чловіччя благоволеніє“ будуть в часі зближаючого ся Різдва далекими від дійсности.

МИХАЙЛО КОЦЮБІНСЬКИЙ.

Маленький грішник.

I.

Дмитрик, осмилітний хлопчик, вискочив з душною низенькою хатою, що по самі вікна влізла в землю. На дворі було краще, ніж у хаті. Сонечко підбило ся вже висоенько і пригрівало. Сніг так блищав, що Дмитрик не міг на нього дивитись і кліпав очима. Була відлига, зо стріх капало, з горбка збігали, мов весною, струмки води, воробці весело цвірінькали, жидівські кози нікали по майдані, чи не лишилось де на торговищі хоч стебла сіна від вчорашнього ярмарку. Се тепло, ся немов весняна днина серед зими, принаджували Дмитрика, тугли його в далечині, на волю, от в те місто, що здійснює ся до блакитного неба шві частими вершечками церков, зеленими та червоними дахами на кам'яницях. Але мати його, Урина, виходячи з відрами на щоденну роботу, звеліла йому сидіти вдома. Тому го Дмитрик був сумний. Він стежив очима за мамою, що, зігнувшись під важкими відрами, по чини води, переходила улицю; бачив, як у брудних хатках здовж уличі підчинялись двері, висували ся звідти жидівки і гукали на його маму:

— Ярино! А несіть швидше води, бо дідка порожня!

Заосмотрене виселених.

Міністерство внутрішніх справ управилило нарешті рішенням з дня 20 лютого с. р. ч. 60745 заосмотрене виселених. Управлінняне відносин виселених не наступило в цілости по думці бажань наших послів і виселених — але перший крок в сій справі вже зроблений, а тепер буде задачею наших парламентарних послів і самих виселених по робити дальші старання, щоби відносини виселених упорядковано так, щоби вони зробили ся можливими для виселенців.

Покликане ріше є обнимає всіх виселених — тих, що самі добровільно ви хали з загроженого терену, як і примусово евакуованих.

Постанови згаданого рішення:

I. Плян розміщення виселенців. Для поміщення виселенців признано отсі повіти західної Галичини: Бяла, Живець, Освенцім, Хшанів, Вадовиці, Мислиниці, Новий Торг, Ліманова, Бохня, Бжеско, Новий Санч, Грибів, Тарнів, Домброва, Мелец, Пільзно, Горлиці, Ясло, Коросно, Стрижів, Ріпчиці, Кульбушова, Тарнобжег, Ніско, Ряшів, Лануц, Переворск, Березів, Сянік, а в кінці повіти: Краків, Величка і Подгуже, о сільки не заходять в кріпостну область. В котрих громадах тих повітів має ся помістити виселених, означити намісництво. Воно має виробити плян розміщення виселених, число виселених назначених до кожної громади і стацію, до якої має ся довести виселених, в якім означити повіти, громади, в якіх має ся примістити виселених. На поміщене виселених має ся ужити не лиш приатні мешканя але також коршми і більш фабричні заведеня, по переведеню відповідних поправок.

При уложеню пляну розміщення виселенців треба брати також під розвагу і ту обставину, що до західної Галичини перевозити ся виселенців, що перебувають тепер на Угорщині. Всі повіти розділились на два округи, бо дві комісії бувають переводити розміщене виселенців.

II. Хто може користати з заосмотреня? З заосмотреня мають користати в засаді виселенці, австрійські горожани, без ріжниць народности і в роісповданя, котрі в хвили утечі або евакуації мали свій сталый осідок в повітах: Сокаль, Рава руська, Жовква, Бібрка, Жидачів, Стрий, Долина (тепер і Сколе) і в дальших східних повітах, та в містах: Городок і Яворів, не мають средств на виживлене себе і своїх родин і вже мешкають в поданих повітах західної Галичини, або перевозити ся їх з під лінії і східних повітів до поданих західних повітів. При признаваню підмоги не можна робити ріжниць, чи хтось є спосібний до праці чи ні.

Дмитрикови на хвилинку жаль стало неньки, що — слаба не слаба — увесь день мусить носити воду, заробляти на хліб. Та не така була погода, щоб смуток затримав ся в його серці. Все навкруг було таке радісне, веселе, що з памяти Дмитрикової вилетіли десь і мати і наказ її сидіти вдома; він не помітив, як самі ноги, озуті в здорові зашкарублі чоботи, винесли його на улилю. Дмитрик скубнув по дорозі за хвіст козу і весело засміяв ся, побачивши, як озакумедно закрутила рогатою та бородатю головою. Дал, вчепившись заду до панських саней, проїхав до мосту, а звідти, пошкрабуючи здоровими чобітьми та часом ховзаючи, побіг через лід на місто.

На Дмитрикови була стара руда материна юпка з клаптиками бавовни (вати), що вислі кризь дірки з пошарпаної одежини; довгі рукави теліпались низше рук, заважали йому. Русяву головку прикривала старенька шапочка. Але не зважаючи на свої непишні шати, Дмитрик весело дививсь на світ божий здоровими сивими очима, весело підстрибував по людних улицях.

Нараз він зупинивсь, скривив жалібно лице і простяг руку до якогось пана, що переходив улицею.

— Дайте копійку!.. мати слаба.. хліба немає..

Пан глянув на бліде личко хлопчика, на його одужу пошматовану і сгнугу у кишеню.

III. Перевіз виселенців. Виселенців з боевої лінії, з повітів положених близько фронту, без ріжниць народности і віроісповіданя належить перевезти до одної з двох з переглядних стацій, які означити намісництво. Стації належить вибирати в такім місці, деби можна відчистити денно найменше 1000 виселенців і де знайшло би ся місце на тимчасове поміщене більше тисячів люлий. На описове поміщене можна рекуірувати відповідні забудованя і їх відповідно примінювати. Війсковість має достарчити ім приладів до відчищення виселенців. Щоби можна до обох переглядних стацій назначити рівномірне число виселенців, має намісництво означити по роздуманю з військовими властями, з котрих повітів має ся відслати виселенців до одної а з котрих до другої переглядної стації. Тому треба задалегіть повідомити староства, з яких округів має ся відслати виселенців, до котрої стації мають вони відслати виселенців. В переглядних стаціях мають комісії відбирати виселенців, піддати їх санітарному і поліційному переглядові і очищеню. Люди на становищах і засібні, що не старають ся о заповогу, мають виїхати з переглядних стацій на довільно вибране місце замешканя, котре однак лежить не в вузнім окрузі воєнним. Незасібні виселенці мають осісти або в західній Галичині, або в інших краях. Коли вони хотять виїхати до інших країв, належить їх відставити до Угорського Градища, або Прерав, звідки тамошня переглядна стація має їх помістити в тих краях і заосмотрити в заповогу. Переглядна комісія розмішує виселенців по громадах: вона урядует під проводом поліційного урядника, а в її склад входять поліційні і залізничні органи і найменше 3 лікарів та заступник військової власти, приміром районний командант.

IV. Заосмотрене виселенців. Кожний виселенець дістає легітимацію від переглядної комісії. Скоро прибуде на місце назначеня, має староство вписати його на заповогу листу, щоби мати його в евіднній при розділі підмоги. Се дієть ся так:

1) Кожний виселенець, що бажает одержати підмогу, мусить особисто зі своєю легітимацією зголосити ся в данім (місцевім) старостві і то зараз, а найдалше до вісім днів від хвилі, як прибув до громади замешканя. Не потребуєть особисто зголошувати ся в старостві особи низше 14 лт, що прибули до громади в товаристві старши. Однак голви родини мусять принести на свой легітимації посвідку від громади, що всі особи вписані на легітимації та прибули до громади. На основі зголошеня виготовлює староство катастер (листок), в якім подає крім особистих дат також місце сталого осідку виселенця. Діти висше 14 лт не дістають сих карт, лише вписуєть ся їх на

Дмитрик побіг далі, затискаючи в руці мідяну монетку. Се Гаврилко так його навчив. О, той, Гаврилк розумний і сильний, страх який сильний!.. Але д ж він, той Гаврилко?

— Дмитрику, а сюди!..

Дмитрик пізнав знайомий голос і став.

— Ну, що? — привитав ся Гаврилко, підходячи до Дмитрика.

— А диви — що маю! — похвалив ся той пятачком, що випросив у пана.

— Мало! — рішив Гаврилко. Що за него купиш? Прости ще та не лінуй ся, кривись добре, як серед на п'ятницю та прикажуй жалібно: „дайте милостивий пане, дайте.. мати вмирає.. я їсти очу!“ І не відчепись, за поли хапай, аж поки дасть.

Дмитрик осміхнувся.

— Хіба я не знаю? Тиж мене вчив.. А ти чом не просиш? — поспитав він товариша.

— Отсе вигдавав! Сказано, — мале дурне! Мені ніхто не дасть, бо я вже великий, мені вже десять лт, та й свита на мені шла, не така, як твоя юпка.. раптом штуркнув Гаврилко під бік Дмитрика.

Дмитрик зрозумів і побіг за якимсь паном, простягаючи руку.

— Дайте, пане милостивий.. хоч копійку дайте.. мати вмирає.. два дни без хліба сидимо.

— Прости ще! — казав Гаврилко, відбираючи випрохані гроші; — біжи от за тою панею.

карту голови родини. Фотографію споряджає ся на державний кошт.

2) При зголошенню належить виплатити виселенцям підмоги, котру описія виплачуєть ся що тижня на 14 днів наперед. Коли виселенець щобирає сталі побори, приміром військовий причинок, то йому вже не виплачуєть ся державної підмоги для виселенців, лише виплачуєть ся ріжницю, о скільки державна підмога для виселенців є висша від військового причинку. Коли однак виселенець перестав брати військовий причинок, треба йому як зачет виплачувати підмогу для виселенців, доки не одержить причинку, а опісля виплачувати лише ріжницю. Коли виселенець знайде собі сталий заробок, то половину його зарібку потрутить ся з підмоги, яку він щобирає разом з родиною, а решту підмоги виплатить ся. Не заплачуть ся зовсім підмоги, коли сталий зарібок виселенця є два рази більший, як його і його родини підмоги.

3) Чинш за мешканя оплачують виселенці з власних фондів, чи з підмоги. Старство може наймити обширніші мешканя на поміщене більшого числа виселенців, а чинш розложити на них і потрутити при виплаті підмоги.

4) Виселенці мають право жадати доставки одіжи, чобіт, білизни, коцьв і сінників. Коцьв і сінники мають ся доставити виселенцям перед їх прибутем. Запобране одіжи, чобіт і білизни треба вже при першій зголошенню устійнити, а при тім треба поучити виселенців, що доперва можезаспокоїти лиш найконеңнійшї потреби і що не вільно продати одержаних річий. Листу запобраня сих річий треба переслати намісництву, а воно має справити потрібні річи.

5) Лікарська опіка. Виселенців належить піддати зараз, як лиш прибудуть на місце, лікарським безплатним оглядинам, а опісля від часу до часу безплатно контролювати їх санітарні відносини.

6) Моральна опіка. Коли місцеві парохі не можуть заспокоїти душевних потреб з причини ріжницї віроісповідінь, має намісництво постарати ся в міністерстві о іменоване духовних для виселенців за відповідною винагородою.

V. Евіденція виселенців. Спис виселенців треба отримувати при старствах в поазбучнім порядку. Намісництво заложить у себе головний поазбучний катастер всіх виселенців в Галичині, а крім того другий після громад. Для їх заложеня мають старства прислати підписи свого спису і відібрати від виселенців легітимації переглядних комісій.

VI. Зміна місця осідку виселенців. З важких причин, приміром, щоби члени родини зійшли ся разом, можна позвоудити змінити місце осідку в окрузі західної Галичини. Просьбу треба подати до старства осід-

ку, а воно перешле її до старства замірного осідку, котре позволить осісти в своїм окрузі, коли на се має достаточне поміщенє. О дозвіл перенести ся поза Галичину треба просити галицьке намісництво, а воно перешле просьбу до намісництва того краю, де лежить наміснений осідок. Дозволу перенести ся з інших країв до Галичини наразі не даєть ся, бо західча Галичина зарезервована на поміщенє можливих дальших виселенців зі східної Галичини.

VII. Окремі постанови о виселенцях, що вже перебувають в західній Галичині. Старства західної Галичини мають візвати перебуваючих в своїм окрузі виселенців, що потребуєть підмоги, щоби зголо или ся до старства, вписати їх на листу потребуєчих опіки, заложити катастер і видати їм карту тотожності та виплатити підмогу.

VIII. Виселенці, що осіли в середній і східній Галичині. Виселенці, що осіли на схід від поданих, а на поміщенє виселенців призначених західних повітів, не мають права на державну підмогу. О скільки їм доси виплачувано підмогу, належить застановити дальшу її виплату, а виселенців, що конче потребуєть підмоги, треба відіслати до переглядних стацій. Однак міністерство застерігає собі право визначеня в виїмкових случаях поодинокі громади повітів Добромиль, Ліско, Мостиска, Яворів, Цішанів, Старий Самбір і Самбір, а на устне приреченє з 17 грудня с. р. і Горзодок на осідок для виселенців, а тим самим признати їм державну підмогу, коли в тих громадах убуло значне число бідних виселенців і там живе від довшого часу і має здволяюче поміщенє.

В справі худоби евакуованого українського населеня предложила президія товариства „Сільський Господар“ і президія Української Парламентарної Репрезентації, вказавши, що в повітах, положених між Сяном і Дунайцем, приміщено щоби найменше кругло 12.000 худоби, котру а) закуплено урядово від українських хліборобів по найбільшій часті по дуже низькій ціні; б) котру вони передали властям до перехованя аж до їх повороту; в) котру вигнано із евакуованих повітів без всякого означеня і котру означаєть ся дятятого за „неналежачу до нікого“ — пропаятне письмо (меморіал), в котрім домагають ся отсе о:

1) За евакуовану, властями переняту худобу належить ся її властителям, а колиб ті позістали незвісні, громадам зглядно повітам, з котрих тота худоба походить, повний зворот страти в такій самій скількості штук живої худоби.

2) Треба вести викази евакуованої худоби ще до її властителя, а колиб ті були незвісні, то викази що до громад зглядно повітів, з котрих вона походить, і властителям виставляти посвідки перейманя, в котрих були би вказані число штук, вага і

якість (раса, вік, ужиток). Колиб властителям були незвісні, то такі посвідки перейманя худоби, виставлені на громади зглядно повітів треба з уряду пехеховувати, аж жадане звороту страти дотичної громади (повіта) стане важне.

3) Коли евакуовані вернуть домів, зглядно на скінченню війни, треба властителям, зглядно громадам (повітам), з котрих худоба походить, на основі згаданой посвідки перейманя, котру треба предложити, доставити безплатно і без всяких видатків вказане в ній число штук худоби рівної ваги і якості.

4) Доставлену громадам (повітам) худобу, з котрої вони походят, як о зворот страти за евакуовану худобу треба при помочи місцевих рільничих організацій порозділювати безплатно і без видатків, між тих українських рільників, котрі внаслідок евакуації спратили свою худобу і то у відношенню потерпівшої страти.

5) Евакуовані рільники, у котрих з уряду відкуплено худобу, одержать зворот страти по зверненню одержаної ціни купна.

6) При евантуальних дальших евакуаціях не будуть евакуовані рільники одержувати ніяких грошей за свою худобу, лиш згадазі на їх імя виставлені посвідки перейманя, даючі їм уповаженє до повного звороту страти за відобрану їм худобу.

7) Уложені в точках 1—6 міри мають відносити ся до всеї перенятої властями евакуованої худоби, без згяду на пізнійші браки в наслідок лихого приміщеня, зарази і т. п., при чім кошти удержаня сеї худоби має взяти на себе лиш сама одна держава.

8) Відповідно до того треба прихід може з якоїсь продажи сеї худоби віддавати до державної каси, бо ся худоба, о котру держава буде мусіла старати ся, мусить те пер бути уважана за майно держави.

9) До участи в предкладаній акції повинна бути покликана організація нашого краевого товариства господарського „Сільський Господар“ у Львові яко головна українська рільничя корпорація, заступаюча інтереси українських хліборобів.

Важне для виселених. В многих справах змушені є виселені удавати ся до своїх старост, в ріжних спрах; часто не знають вони теперішнього осідку свого старства. Для їх відома потасно теперішній осідок старост: в Новім Сянці урядують старства: городенське, сянтиське, коломийське, косівське, печеніжичське, товмацьке, буцацьке; в Сяноці: надвірнянське і богородчанське; в Новім Торві: станицлавівське і заліцьке; підгаєцьке в Дрогобичі; бережанське в Самборі; брідське в Золочеві; зборівське при ц. і к. 9. корпусній команді, (beim k. u. k. 9. Korpskommando).

Дмитрик побіг і ще щось приніс.
— А деж Марійка? — поспитав він.
— А там деь на улиці з жиденятами бавить ся... Марійко! А гов!

За хвилину надбігла Марійка, така змотана хусткою, що самий острый червоний носик визирав на світ божий, мов рознююючи, чи нема де чого цікавого.

— Знаете що? — зібрав раду Гаврилко. Масло трохи грошей... А я нині вранці такі бачив медівники в пекарні... ну такі, що ніколи не бачив... Отсе тобі паланички, а на ній наче сметана солодка-солодка... зверху помашено та притрушено червоним маком... — Гаврилко сплюнув, бо йому набігло повен рот слини. — А на самому верхечку, вишня! мов тільки що йно з дерева зірвав.

— Еге?? — скрикнули враз Марійка з Дмитриком.

— Й-Богу!... Ходім, купимо!

— Ходімо.

— А ще візьмемо папіросів — додав Гаврилко.

— І сірників!

І діти мов згряя воробців, знялись з місця і покопотіли улицею.

— Стережись! — гукнуло щось ззаду і баскими кінями проскочило попри дітий.

— Лови!... Лови його! — скрикнув Гаврилко, і всі троє, що сили, побігли навздогінні за саньми.

Дмитрик з Гаврилком вчіпили ся ззаду за сані і причаїлись. Але озирнувшись за

Марійкою, вони так і зареготались на голос. А деж Марійка, наздоганяючи сані, похованулась і шубовстнула в калюжу. Брудна вода стікає з мокрої спідниці, а Марійка стоїть, ще й пльці розгорнула, завалені в бодоті. На хихо почув той регіт візник і шмагнув назад себе батоном. Дмитрик з Гаврилком попадали з галасом на землю. Хлопці побігли до Марійки.

— Маріє, звідкіль вітер віє? — зачепив її Гаврилко, смикнувши за кінець хустки.

— Маріє, звідкіль вітер віє? — смикнув з другого боку Дмитрик.

— Не зай-май, бо й-Богу мамі скажу!

— погрозила Марійка, сякаючи червоного носа.

Хлопці попустували трохи, а далі з заспокою Марійкою майнули на базар.

Гаврилко накупив медівників, папіросів і сірників. Всі троє примостились деь під парканом і поділились ласощами. Гаврилкові, звичайно, припало найбільше. Поласувавши, він добув з кишені папіроси і дав один Дмитрикови.

— Дай і мені! — обізвалась Марійка.

— На, коли хочеш!

Дмитрик затулявсь папіросом і по червонім увесь від ідкого диму, аж очі слізьми забігли. Однак він не кинув папіроса, бо ячись насміхив Гаврилка.

Марійка закашлялась.

— Тю на них! Таке гірке та недобре курять, — сказала вона, кидаючи папірос.

— Ет, баба! — з погордою сплюнув Гаврилко, хоч його й самого розбирало від папіроса.

— А тепер гайда бити того жидка, що нас займав учора! — згадав Гаврилко.

Всі знялись і подали ся поміж жидівські улиці.

Жидка не знайшли, а так провештались на місті до вечера.

— Глядиж, Дмитрику, виходь завтра! — наказував Гаврилко.

— А як мама не пустять?

— То втечи!

Дмитрик біг через лід, пошкрабуючи здоровими чобітьми, і з жахом думав, що то скаже йому мати за неслухняність.

А мама нічого не сказала: вона лежала на постелі й стогнала. Побачивши врешті Дмитрика, Ярина обізвалась:

— І де ти бродиш, заволоко? Візьми оттам кашу в печі та повечеряй!

Дмитрик внів з горшка кашу, ляг коло матери й зараз же заснув. Йому снились вороби, кози, ласощі та інші втіхи бідних дітей.

II.

Другого дня Ярина ледви звела ся з постелі; вона взялась за відра, щоб піти на роботу, але почувла, що не має сили.

— Чогось я занедужала, Дмитрику, — обізвалась Ярина, — сил не маю... Я трохи

Світова війна.

На російському фронті.

На фронті на північ від Карпат набуло нічого помітного. Наступи Москвалів в лісних Карпатах зломано.

На румунському фронті.

Румуни і Москвалі уступають далі на північно-східній напрямі. Союзні війська перейшли вже ріку Бузей, скоротили фронт о 900 кілометрів і зближують ся вже до лінії ріки Серету, над котрою ворожі війська мають ставити опір. Кажуть однак, що погром румунсько-російської армії є так великий, що вона цофне ся аж на ріку Прут, через що майже ціла Румунія попала би в руки осередних держав. Добича осередних держав в Румунії є дуже велика і зростає з кожним днем.

На Балкані.

Перехід німецько-болгарської армії через ріку Бузей примусив Румунів і Москвалів вицофати ся далі з своїх становищ в північній Добруджі, бо інакше грозило їм оточення з заду. Тим самим вже майже ціла румунська Добруджа знаходиться в болгарських руках.

В Македонії тривають далі битви на північ від Монастиря, по обох сторонах ріки Вардари і в луку ріки Черни. Перебіг битв є корисний для німецько-болгарської армії.

На італійському фронті.

Позиційна війна триває далі; помітного не було нічого.

На заході.

По довгих місяцях тяжких змагань, які оплатили Французи і Англії великими втратами в людях, боева лінія з кінцем 1916 остала майже в цілості та сама, що була з кінцем 1915 р., з винятком кількох місцевих незначних вглублень. На разі стратили мабуть Англії і Французи надію проломити сей фронт і тому від довшого вже часу ведуть звичайну позиційну війну, яка не знає більших битв.

Низше подаємо звіти австро-угорського і німецького генерального штабу за час від 12 до 18 грудня с. р. включно.

Звіти австро-угорського генерального штабу.

Війна в Росії і Румунії.

(12|12). Група Макензена: На Волощині дійшли союзні війська до лінії Урцієні Мізіль. Що дня бере ся по кілька тисяч бранців.

Фронт архикн. Йосифа: Російська наступна діяльність у граничній області на захід і на північний захід від Окна не ослабла також вчора. Ворога скрізь відперто. Місцевий успіх, виборений ним передвчора, вирівнано проти наступом. На гірським сідлі Валепутна і на північний захід відти ворог наступив нині рзно надзвичайно завзято. По масовім наступі, виконанім нині рано о 1. год. без уякого артилерійського підготованя, наступили по сильнім артилерійським підготовленю далі наступи о 3. і 4. год. рано. Російські колюми зломано, завдяки сторожкості нашої піхоти і знаменитої діяльності нашої артилерії, на всіх точках перед нашими засіками; відплинули вони до становищ, з котрих вийшли. Також в області Людової і на Смотриці не мало успіхів кілька сильніших наступів.

Фронт кн. Леопольда Баварського: В області ц. і к. військ не стало ся нічого важнішого.

(13|12) Група військ Макензена: Ворожий опір над Ялонітою зломано. За уступаючим ворогом іде погоня. Наші і німецькі війська наближують ся до Бузею. Румуни знов оставили 4030 пійманих.

Фронт архикн. Йосифа: Російські наступи на захід і північний захід від Окна далі тривають. Також вчора були вони зовсім безуспішні. В армії Кевеша, по зломаню в ранішних годинах російських приступів, був поплудни розривний супокій.

Фронт кн. Леопольда Баварського: Крім успішних звітів над Бистрицею Солотвинською не було нічого важного.

(14|12). Група Макензена: Неприятель відступає також в області довшньої Ялоніти. Ми знова зискали на терені.

Фронт архикн. Йосифа: Росіяни атакують далі. Також вчора понесли вони тяжкі кроваві втрати всюди, на полудне від долини Уш як і в долині Тротуц та на захід від Тельдеш. Над Команешті зістрілив австро-угорський летун неприязельського літака, який перевернувся у воздуху і впав в однім лісі.

Фронт кн. Леопольда Баварського: По обох сторонах Дністра збільшилась діяльність російської артилерії. Впрочім нічого нового.

(15|12). Союзники, йдучи без перестанку погоней за уступаючими Румунами й Росіянами, взяли вчора Бузей. На північ від сеї місцевости неприязель ставить ще опір. Число полонених в двох остатних днях виносить знов 4.000.

На захід і північний захід від Окна йде далі завзята боротьба. На полудне від долини Уш протинаступом видерто Росіянам гору, яку вони були хвилево заняли. На північ від долини Цебенц осягнув неприязель місцевий успіх. В лісних Карпатах боева діяльність Росіян ослабла.

Коло Конюхів, на полудне від Зборова, австро-угорські відділи усадовили ся в ровах російських передних сторожій на широті 350 метр'в.

(16|12). Група Макензена: Відворот противника переніс ся тепер також на фронт в Добруджі, де союзники вчора рано почали погоню. На полудневий схід від Бузею наші війська перейшли Кальматулюль. На північ від названого міста дійшли вони до стіп гори. При сій нагоді полонено знов 2.000.

Фронт архикн. Йосифа: Російські наступи обмежили ся, в огни нашої артилерії і маш. карабінів зломано чотири наступи, виконані на війська генерала-поручника Фабія.

Фронт кн. Леопольда Баварського: Під Августівкою Росіяни кілька разів, однак все даром, атакували рови, здобуті передвчора нашими стрільцями. На захід від Луцка австро-угорський відділ стрільців розігнав російські сторожі і полонив їх.

(17|12). Група військ Макензена: У східній Волощині війська генерала Фалькенгайна перейшли в кількох місцях відтинки Бузей. Вчора полонено 1.150 бранців, добуто 18 локомотивів і около 40 наладованих залізничних вагонів.

Фронт генерала-полковника архикнязя Йосифа: На полудне від Валепутни австро-угорські війська протинаступом відперли наступ двох баталіонів, причім полонили хорунжого і 65 жовнірів.

В долині У і на захід від долини Чібо німецькі відділи випали і своєї лінії і взяли кількадесят бранців.

Фронт кн. Баварського: На полудне Вол. Порск німецькі сотні пішли приступом на неприязельські становища і добули їх на ширині 600 метр'в. В руках їх остало 5 офіцерів, 300 жовнірів, 3 машинні кріси і 3 метавки мін.

(18|12). Група Макензена: Положене не змінило ся.

Фронт військ генерала-полковника архикн. Йосифа: По обох сторонах долини Росіяни по нагальнім підготовнім гарматнім огни заатакували наші становища. Бої не покінчені.

полежу, а ти побіжи на місто та купи хліба... Ось тобі гроші... Та не бав ся...

Сумно було Дмитрикови, жалко недужої неньки, але тільки до сінешнього порогу. За порогом він забув і неньку, і свої турботи. Сонечко гріло як і вчора, небо синіло в високості чисте, безхмарне; струмочки жебоніли щось меж собою, по снігу плигали жовтобрюшки та снігурі. Весело! Дмитрик з радісним серцем трюхав по леді, затискаючи в жмені гроші на хліб.

Коли се, саме під містом, зявив ся Гаврилко з гринджолятами, а на них сиділа Марійка.

— Сідай, підвезу! — гукнув він на Дмитрика.

Дмитрик з розгону наскочив на гринджолята, мало не перекинув Марійки, а Гаврилко повів їх, мотаючи головою та іржучи мов кінь.

— Тпру! Дай, Гаврилку, я повезу!

Дмитрик скочив з санчат і взяв ся за мотузок.

— А що се у тебе в жмені? — лапнув його за руку Гаврилко.

— Гроші... мама на хліб дала.

— Дай сюди!

— Еге, не можна, — мама будуть бити.

— Дурний! Скажеш: загубив, то й не будуть бити. Давай!

Дмитрик, вагаючись трохи, віддав гроші.

— От що я вам скажу, — почав Гаврилко. — Я тому жидкови, що нас раз у

раз зачіпає, таки намняв вчора пейси. Але жидок нахваляв ся: як зберу, каже, жиденят, тоді не попадайтесь нам у руки. А ми собі, знаєте що? Ми собі покупуємо козики. Жиденята не посміють підступитись, як покажемо ножі.

Думка купити ножі дуже всім сподобалась. Діти метнулись до крамниці і купили три козики. Лишилось ще два шаги, за які не знали, що купити.

— А я їсти хочу! — обізвав ся Гаврилко.

— І я! і я!... скрикнули разом Дмитрик та Марійка.

— Рушай просити, Дмитрику! — загадав Гаврилко.

Та як на лихо сьогодні не щастило, хоч Дмитрик дуже жалібно кривив лице та плакав, мов сирота:

— Дайте сиротині хоч пятачка... згляньтесь над голодним!...

Ніхто нічого не давав, а їсти хотілось.

— Ет, що твоя жебранина! От як той дід сліпий, що сидить біля мосту — ну, той має всякого добра повну торбу: там тобі й бублики, і яблука, й медівники!... — облизалась на одну згадку Марійка.

В Гаврилковій голові промайнула думка.

— Знаєте що: та торба буде наша! — рішив він.

— Еге, так тобі дід і дасть: ти за торбу, а він тебе костуром! — змагалась Марійка.

— Не бійсь! Зробимо так: ти, Марійко, купиш за двоячки булку і подаси дідови, а як дід буде ховати її в торбу, ми вдвох з Дмитриком, — я з одного боку, а він з другого, — черкнемо ножем мотузок... Марійка вхопить торбу та на втікача, а ми за нею!... Добре, Дмитрику!

— Еге, „добре“! А як дід вверху костуром?

— Не бійсь, не влучить! Гайда!

Сліпий дід співав побожні пісні і не чув свого лиха. Він, ховаючи в торбу булку, обіцяв Марійці „спасеніє душеньки“, — коли враз почув, що його торба кудись суне ся, що її вже нема!

— Калавур! Рабують! — зарепетував дід, але в відповідь на його крик залопотіли ноги втікачів.

А Гаврилко паює вже здобич, причаївшись з своїм гурточком за стосом дров на жидівському подвір'ю.

Дмитрик чує дитячим серцем, що так погано чинити, як они чинять, але боїть ся й натякнути про се, бо Гаврилко просвітку не дав би, глузуючи.

Аж ось і вечер. Дмитрик знає, що йому пора вже до дому, але він боїть ся зявити ся до матери без хліба і без грошей. Адже мати на певне буде картали!... Ся думка так гризе Дмитрика, що він звиряєть ся з нею Марійці.

— Ночуй у нас! — рішає Марійка. — А завтра мати забуде і мене ся тобі отак.

Фронт князя Баварського: Наступи Росіян на лівню наших сторожий під Августівкою остали без успішні. Так само скінчилися нічим слабії наступи на наші нові становища коло Бол. Порска.

Війна в Італії.

- (12/12). Не було нічого до оголошення.
- (13/12). Не було зміни.
- (14/12). Не було ніяких особливих подій.
- (15/12). Не було зміни.
- (16/12). Нічого важного.
- (17/12). Положене не змінене.
- (18/12). Не сталося нічого особливого.

Війни німецького генерального штабу.

На сході.

(12/12). Фронт кн. Леопольда Баварського: Успішні підприємства патруль над Стоходом принесли через полонених цінні звістки про розклад російських сил.

Фронт архикн. Йосифа: В Карпатах лісних на Смотриці, в області Баби Людової і у відтинку Мешті Канешті відперли союзні війська поновлювані ворожі наступи. Також до обох сторонах долини Тротуш піднимали Росіяни безуспішні наступи проти кількох гір, зуживаючи людей і муніцію. На північ від Сульта прогнано Росіян з гори, котру недавно заняли.

Група Макензена: Поступи в боях на цілім фронті Урцічені і Мізіль є в наших руках. Війська наші забрали Румунам в останніх днях звиш десять тисячів бранців, кілька гармат, багато полевой об'їзани.

Фронт македонський: Завзято женуться війська держав почвірного порозуміння, особливо Серби, на німецько-болгарські становища. По обох берегах Черни також вчора потерпіли вони там тяжку криваву невдачу.

(13/12). Фронт кн. Леопольда Баварського: Нічого важного.

Фронт архикн. Йосифа: В лісних Карпатах багато корисних нам боїв стеж. На східнім семигородським фронті також вчора союзні війська відперли наступи Росіян в горах Дердей і по обох сторонах Тротуша. Звідні відділи, котрі випали за уступаючим противником, ствердили, що потерпів він значні втрати, і привели полонених.

Група Макензена: Ворог, котрий одержавши скріплене в російській кінноті, ще раз станув до опору над Яломитою, є знов у повнім відвороті на північний схід. Путь за ним на цілім фронті армії дунайська і девята.

На дорозі до Бузею посунулись ми значно вперед. В горах піймано знов 4.000 бранців.

Македонський фронт: По невдачах остатніх днів був над Черною, Струмою і на побережах супокій.

(14/12). Фронт кн. Леопольда Баварського: Не сталося нічого важного.

Фронт архикн. Йосифа: В Карпатах лісних в богатях місцях огонь артилерії. В горах Дердей і в долині Тротуш продовжали Росіяни свої атаки, обильні втратами, але безуспішні.

Група Макензена: Успішні поступи на цілім фронті мимо дуже лихих доріг. Молдавія на полудне від залізничі Букарешт-Чернавода очищена з неприятеля.

Македонський фронт: На полудне від Черни наступи Сербів зломалися серед великих втрат перед болгарськими становищами.

(15/12). Фронт кн. Леопольда Баварського: На північ від залізничі лінії з Золочева до Тернополя німецькі війська вдерлися до російських ровів і привели звідти 90 полонених.

Фронт архикн. Йосифа: Вчорашні атаки Росіян на східнім семигородським фронті по більшій часті так само не вдалися, як попередніх днів. Неприятелеви вдалося усадити на одній горі.

Група Макензена: В Великій Волощині села, які стоять в огні, значать дорогу відвороту Росіян. При непогоді союзні групи суперничають, щоб не дозволити неприятелеви постояти довше на рівниці. В горах ставив неприятель спір в укріплених становищах, які проломано. Бузей взято. Девята армія могла донести, що вчора і передвчора взяла 4.000 полонених. Коло Фестешті перейшли більші болгарські сили через Дунай.

Група Макензена: Частинні наступи коло Пардова і Градесніци (по обох сторонах східного бігу Черни) принесли неприятелеви діймаючі втрати. В долині Струми перепалки патруль.

(16/12). Фронт кн. Леопольда Баварського: На захід від Луцка австро угорське військо по вдатнім розсадженю терену вдерлося до ушкоджених ровів неприятеля і виконавши дальше знищення їх, вернули з полоненими й добічею.

Фронт архикн. Йосифа: На полудне від долини Уш гарматним огнем спинено дворазові російські наступи.

Група Макензена: В невтомних боях ліве крило девятої армії дійшло до дороги Бузей Р.мдікуль Сарат. На схід від Бузею занято по боротьбі відтинок ріки тої ж назви, а праве крило перейшло Кальматулюль. Знов полонено 2.900 жовнів. Дунайська армія посуваєть ся нестримно на північний схід. В Добруджі Росіяни уступили з становища.

виш висунених найдалі на полудне. Війська болгарські, турецькі й німецькі в швидкій погоні перейшли через ліню Коджеляс Картал Гершова.

Македонський фронт: Не сталося нічого особливого.

(17/12). Після сильного артилерійського приготування наступили Росіяни коло Ілукшти на північний захід від залізничі з Ковля до Луцка части брандербуського резервового полку піхоти ч. 52 взяли приступом російські становища на ширині близько 600 метрів. Полонено 6 офіцерів і 300 жовнів. Добуто кілька крісів і метавок мін.

Фронт війск генерала полковника архикнязя Йосифа: На Цимброславі, в Лісних Карпатах і в долині Уз німецькі війська вийшли із своїх ліній, взяли кількадесят бранців і відогнали неприятеля, який боронився. Також на полудне від Мешті Канешті над Бистрицею велися боротьби на поли перед становищами.

Група війск Макензена: Відтинок Бузей перейшли наші війська на широкім фронті. В руки наших війск попалося крім 1.150 бранців, 19 льюкомотив і около 400 залізничих вагонів, переважно незалодованих, та незчислима скількість возів. В Добруджі швидка погоня стрічається декуди з опором неприятеля. Наші війська дійшли близько області лісів в північній часті краю, де дожидається оборони.

Македонський фронт: Не було більшої боевої діяльності.

(18/12). Фронт кн. Баварського: На північний захід від Луцка Росіяни старалися відобрати становища добуті нами дня 16 с. м. коло Бол. Порска. Їх наступи, поновлювані також зломано огнем наступи Росіян під Августівкою (на полудне від Зборова).

Фронт архикн. Йосифа: У відтинку Мештіканешті, на схід від Золотої Бистриці артилерійська боротьба була нагальна. В долині Уз місцеві бої із зміним успіхом.

Група Макензена: Положене не змінилося. Наші ескадри літаків заатакували з добрим успіхом відступаючі на Браїлу неприятельські кольони.

Фронт македонський: Хвилями значний огонь в луці Черни.

СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ НА НАРОДНИЙ ФОНД!

Датки належить відсилати під адресою: Кравчий Союз Кредитовий у Львові, Ринок ч. 10, на вкладкову книжочку ч. 8000 з дописною „Народний Фонд“.

І Дмитрик уперше в житю ночує під чужою стріхою, далеко від матери.

Другого дня знов іграшки, сміхи, ласощі. Але над вечер Дмитрик помічає, що йому логось мулко на серці. Так чогось кортить до дому, до матери. Най вже й вибуть его, аби бути в дома, аби почути голос неньчин. Дмитрик не витримує далі, кидає своїх товаришів і біжить до дому. Йому хоче ся пригорнутись до матери, перепросити її, поділувати ту руку, що не раз неспокійно гладила його по головці. Та чи дома тепер матінка, чи ще носить воду? Он іде назустріч та жінка, що вони наймають у неї хату, вона мабуть знає.

— Тітко, чи мама вже дома, чи ще воду носять? — підбігає до неї Дмитрик.

Жінка стає і сумно хитає головою.

— Відносила вона вже своє, дитино! — вже більш не понесе! — з слізми в очах каже жінка.

Дмитрик не розуміє гаразд сих слів, але його щось стискає коло серця. Він бачить слези на очах у жінки і неспокій обхоплює його.

— Сирітка ти нещасний!... Уже твоя мати десь з Богом бесідує... ридає раптом жінка і хоче приголубити Дмитрика.

Але Дмитрик випручується з обіймів і кидається далі. Він усе зрозумів і страшна, безнадійність обняла його серце.

— Матінко моя!... — кричить він. — Матінко!... Слезы течуть йому по лицю, сер-

це маленьке рве ся з болю, а Дмитрик біжить все далі і нічого не бачить перед собою. Він давно вже загубив свою шапочку-кільки разів падав на слизькій дорозі, поли з рудої юпки мов крила мають за ним від прудкого бігу, а він усе біжить далі та глосить:

Матінко моя!... Матінко ріднесенька!...

Але що се? Чию се труну везуть на санях?

— Се мою маму везуть ховати, — думає Дмитрик і що сили пориває ся наперед. Він не бачить, що за ним басують коні, не чує, як фірман кричить: „стерезись!“ А коні вже близько, ось вони дихають горячою парою над Дмитриковою головою, ось спинають ся ним, рвуть ся вперед... і Дмитрик зникає десь під кінськими копитами...

III.

Дмитрик лежить у лікарні (шпиталю). Зломану ногу його взято в лещата; нога вже не так болить, як перше, і Дмитрик може підвестись на постели. Він розглядає простору кімнату, де лежать хорі, дивиться на сестру-желібницю, що вігнулась над недужим, і зупиняється на своїм столику. Там, межі усякими флашочками з ліками, червоніє колодочка з його ковика. Ох, той ковик! Він нагадує Дмитрикови стільки прикростий, стільки смутку, що Дмитрик не може дивитись на него.

— Може мама їсти хотіли, як я купував козики... може вони голодні і померли, не дїждавшись хліба... Не скажуть матінка, не признають ся, бо нема вже їх на світі... і нікого в мене нема... сирітка я безрідний... Та чи вибачать мені мама за все, що я накоїв? — думає Дмитрик, не втираючи слези, що скотилась йому на лице. То десь Бог покарав мене: на що було обдурювати всіх, просячи для слабої неньки? На що було казати, що я сирітка?... От тепер Бог і дав так... А все той Гаврилко: недобрый він хлопець, він мене на все підводив... Ні, то я недобрый, що слухав Гаврилка...

І Дмитрик поглядає в куток, де з чорних рам дивиться на него суворе лице Бога-Батька, і здається Дмитрикови, що не варт він пробаченя, що ніхто не дарує йому вини його...

— Що зо мною буде? — турбують думки дитячу голову. — Де я подінусь?... Хто мене нагодує, хто зодягне мене, каліку непотрібного?... Знов жебрати?... Ні, не буду, не хочу й бачити того Гаврилка, що навчив мене руку простягати... Буду щось робити, на хліб заробляти... Добрі люди поможуть... А деж ті добрі люди? Є! Я знаю, що є! Адже матінка не дурно казала, що світ не без добрих людей!...

І правду сказала Дмитрикова ненька: світ не без добрих людей!...

Зі світа.

Австрія.

Причини уступлення президента міністрів д-ра Кербера разом з цілим кабінетом прояснюються. Головною причиною уступлення було те, що д-р Кербер хотів беречи інтересів Австрії супроти Угорщини і нову австро-угорську угоду хотів заключити так, щоби забезпечити більше як доси інтереси Австрії. Тому він не подбався Мадьярам і вони причинилися до його повалення. Другою причиною було се, що д-р Кербер не хотів перевести відокремлення Галичини дорогою цісарського розпорядку, але в дорозі парламентарній. Відокремлення Галичини домагаються тепер австрійські Німці в тій цілі, щоби мати перевагу над німецькими народами в парламенті, завести всюди німецьку мову як урядову, а головне щоби зробити з Чехами остаточні порухунки.

Наслідник д-ра Кербера д-р Шаціцлер ще не утворив свого кабінету і веде далі переговори з поодинокими кандидатами на міністрів. Як судити по голосах деяких німецьких газет має він відносити ся прихильно до домагань що до відокремлення Галичини поза парламентом;

Супроти нез'ясування політичних відносин скликано австрійського парламенту на разі мусить бути відложено.

Греція.

Відпоручники держав почвирного порозуміння поставили до грецького правительства слідуюче письменне домагане:

"Послідні події в Афинах доказали ясно, що ні грецький король ні його правительство не мають достаточної поваги в грецькій армії, щоби перешкодити небезпечі для армії держав почвирного порозуміння в Македонії. Супроти того мусять держави почвирного порозуміння в цілі забезпечення свого війська від нападу жадати безпроволочного пересунення грецького війська і воєнного матеріалу протягом 24 годин. Крім того грецьке правительство має сейчас перешкодити всякій пробі пересунути війська і воєнний матеріал на північ себто в сторону Македонії. Коли би грецьке правительство не сповнило обох тих домагань, підписані послы мають приказ покинути Грецію, коли перед 24 годинами не одержать повного прийняття своїх домагань грецьким правительством. Бльокада (замкнене) грецьких берегів буде так довго тривати, аж грецьке правительство дасть повне задоситьчинене за напади довершені в Афинах грецьким війском на війська французько-англійські. Послідні вісти доносять, що король Константин і правительство мимо тяжких домагань держав почвирного порозуміння рішили прийняти се їх домагане, щоби дати доказ щирої і доброї волі.

В сей спосіб в Греції на разі привернено би спокій.

В Еспанії і Португалії.

На знак протесту проти дорожничей бербобіття заповіджено на 18 с. м. генеральний страйк в цілій Еспанії.

В Португалії вибухли революційні розрухи. Ріжні відділи військ взяли в них також участь. Сі розрухи є протестом проти висилання військ на європейський терен війни.

Дещо про доєне коров.

Спосіб доєня коров має в піднесеню видою і піддержаню молочности далеко більше значінє, як се загально думають. Безпосередні досвіди і спостереження виказали, що правильним, умілим доєнем можна видій значно збільшити, а на відворот, недбалім і нерозумним доєнем можна зіпсути стадник без огляду на обильне кормлене.

Уміле доєне є штукаю, яка вимагає докладного виученя і довшої практики. А що наші селянки не мають нагоди учащати на курси і кінчити господарські школи, де би могли пізнати бодай основи умілого доєня, тому рідко найти в нашім селі господиню, яка би уміла добре видоїти корову.

Щоби зрозуміти значінє доєня, треба в першій мірі пізнати, в якій спосіб творить ся молоко в вимени корови. Загально думають, що вимя є мішком, в яким збираєть ся молоко так довго, доки його не видоїмо. Тимчасом річ має ся троха инакше. Досліди учених виказали, що обєм вимени буває 3 до 5 разів менший від скількості молока, яке можемо з сего вимени одержати. З сего виходить, що молоко творить ся і збираєть ся в вимени в часі межі одним а другим доєнем, а значна часть витворюєть ся вже в часі самого доєня. Щоби се ліпше зрозуміти, треба знати, що молоко не творить ся безпосередно з крові, лиш що кров служить в першій мірі до витворюваня в молочній железі клітин, котрі розпадають ся і розпускають ся відтак в тій воді, яка з крові до железі приходить, а так витворена мішанина, звана молоком, містить в собі товщ, казеїну або сирень, твориво, що дає сир, і молочний цукор. Виходить з того, що насамперед у добре молочної корови мусить молочна железа буги добре розвинена, а відтак перетворюванє з неї молока мусить борзо відбувати ся. Як раз до сего причиняєть ся дуже багато уміле доєне. Молоко може витворювати ся вже підчас доєня, коли до железі доходить подостатком крові і то повинно бути нашим старанем. Жорстоке обходженє з коровою підчас доєня, крик, неуважне доєне і перестанки, роблені в доєню, здержують приплив крові до молочної железі, до вимени, і зменшують видій.

Розумне доєне однак не полягає лиш на відповіднім виконаню самої чинности доєня, але і на приготавленях, пороблених перед доєнем і на обходженю з молоком безпосередно по доєню.

В першій мірі належить старати ся о удержанє безглядної чистоти, якої брак у нас по селах так дуже даєть ся відчувати. Більша часть нерозумних господинь приписує псуєть молоко ріжним чарам. Коли такій гості подини не удасть ся зробити масла зі старої зіпсованої сметани, коли молоко тягне ся, або при вареню скипить ся, то каже що вина сему лиха сусідка, яка спричинила се „нечистою" силою.

Щоби сему запобічи, всипує острожна господиня при продажі троха соли до молока, а по заході сонця, то й на лік не продаєть нікому, бо каже, що корова задержить або зіпсує собі молоко. Бідна, певно не знає, що вона сама собі найбільшим ворогом, що собі шкодить, бо не перестерігаючи чистоти як в стайні і у корови так і у самої себе при доєню, спричинює ріжні хоби молока.

Щоби сему бодай в часті запобічи, є вказаним чистити стайню два рази на день і підстелювати якийсь час перед доєнем, щоби порох осів, не спадав до молока. Корову належить що дня вичесати і вичистити щіткою, а раз на місяць змити водою. Перед кожним доєнем треба вимя вимити літною водою і витерти на сухо, бо вогке вимя можна легко перестудити, а в зимі воно посідаєть ся і таку корову тяжко опісля добре видоїти з причини пораненого вимени. Коли хто не мис вимени, то повинен бодай витерти на сухо чистою, мягкою стиркою.

Доярка нехай перед доєнем убере чистий фартух і обмие добре руки аж по лікті, а передовсім нехай добре обчистить нігті, бо під нігтями задержує ся найбільше нечистоти. В інших краях і в поступових господарствах обмивають руки щіткою, а до води додають ще й формульзини, творива, яке убиває малі животики т. зв. бактерії, котрі спричиняють заразливі недуги та викликають всілякі хоби молока.

По видоєню сполікуєть ся дійницю літною водою та вишуровуєть ся щіткою в горячій воді, а бодай раз на тиждень в содовім лузі. По кожнім митю треба начинє добре витерти і вивісити в прудувчій місци.

Корови підчас доєня не належить кормити, як то у нас всюди дієть ся, але по видою, а то тому, що корова підчас ідженя не стоїть спокійно, а відтак і тому, що в паші є всілякі бактерії, які при кормленю уносять ся в воздух і владають до молока. До кормленя по видою треба очевидно призвичаїти корову від молодю.

А тепер що до самого доєня. У нас по найбільшій часті доять в той спосіб, що доярка бере за дійку в горішній часті межі великий і вказуючий палець та пересуває палець по дійці в долину. Щоби пересуванє лекше відбувало ся, мочить ся від часу до часу палець в молоці, а коли вимя не було перед тим не було обмите, дістаєть ся весь бруд до молока.

Та не лиш в тім хоба такого доєня. Головна причина лежить в тім, що дійки намірно витягають ся, і що сим способом доєня не даєть ся видобути з вимени всего молока, внаслідок чого корова зменшає поступенно свій видій.

Так не треба доїти. Розумне доєне наслідує ссанє теляги. Як знаємо, теля підчас ссаня тручає головою в вимя матери, отже ніби масує. Се повинна і доярка наслідувати, натираючи вимя обома руками з гори на долину, внаслідок чого молоко буде з вимени стікати до дійок. Масованє відбуваєть ся так довго, доки дійки не будуть тверді. По такім приготавленю приступаємо до властивого доєня: Обіймаєть ся в горі сухою долонню дійску і при тім затискаєть ся по черзі великий палець, вказуючий, середній і четвертий, а внаслідок того сливає молоко із желез вимени до дійок. При тім посуває доярка руку так далеко в долину, щоби долішня часть долоні цілком досягнула кінця дійки Сей спосіб доєня називаєть ся „доєне кулаком".

Доїти можна на перехрест, або доїть ся обі передні, се є обі дійки, звернені до передних ніг корови, а потім обі задні. В обох разях треба наперед перші дві дійки докладно видоїти, а опісля забирати ся до слідуючих. З початку треба доїти помалу, потім що раз звайніше, а все точно о тій самій порі.

Звычайно доїть ся корову 3 рази денно пр. о 6. год. рано, о 12. год. в полудне і о 6. год. вечером. Корову належить докладно видоїти, раз тому що полишене в вимени молоко перешкаджає твореню свіжого молока, другий раз тому, що на кінці видоєне молоко є найтовстіше. Досліди виказали, що з початку доєне молоко має 1-2% (отже около сотну часть всего молока) товщу, підчас коли молоко, яке одержимо на кінці доєня, є майже так товсте як сметана, бо товщ доходить тут до 7 до 8 процент. Хосенним показало ся в сій цілі передоюване коров, яке полягає знов на нажиманю вимени з рівночасним витисканем молока з дійок.

В зимі добре є по скінченім доєню витерти вимя магкою стиркою, а дійки помстити вазеліною, або свіжим несоленим маслом, ніколи однак оливою або иншим товщем.

Видоєне молоко треба сейчас переїдити. Коли до ідженя уживаєть ся полотняного щідилка, то треба на се пам'ятати, що по кождоразовім уживаню треба його винолювати в літній воді, а опісля випарити в окропі і вивісити на свіжій вадусі.

Начинє, до котрого зливаємо переїджене молоко, нехай не стоїть посеред стайні, де є найгірший воздух, але при дверях або перед дверима, бо нічо не втягає в себе так сильно всяких запахів як молоко. З огляду на се належить його як найскорше зі стайні винести і поставити у відповідних начинях в коморі, або коли молоко призначене на продаж, вляти до бляшанок і поставити аж до часу вивозу в холоднім місци.

Л. Ломінська.

Ширіть „Свободу“!

Представлення до повітових комісій причинкових і жалоби до п. к. найвишого трибуналу адміністраційного у Відні в случаю відмови причинка на удержане

и вносить адвокатська канцелярія ::

Д-РА СТЕПАНА БАРАНА

у Львові, ринок ч. 10.

НОВИНКИ.

Коронація цесаря Карла на угорського короля відбуде ся в Будапешті 30. грудня с. р. О год. 6. рано відбуде ся в парламенті спільне засідане палати послів і палати панів, після якого послги підуть до коронаційного храму в Буді. Король і королева в коронаційнім поході прийдуть там о год. 8³⁰. Після покінчення коронаційного обряду король і королева з дружиною вернуть до замку. Відтак король в церкві зложить коронаційну присягу і піде в святочнім поході на коронаційний холм, де мечем св. Стефана ударить в чотири сторони світа. В полудне відбуде ся коронаційний бенкет. Пополудни наступить колобяття двірських дам.

Василіяннин о. Василь Коциловський перемиським єпископом. З Відня доносять, що правительство іменувало греко католицьким перемиським єпископом василіянського монаха о. Василя Коциловського, приятеля станиславівського єпископа Хомишина.

Адреси начальних властей: Адреса ради міністрів так: An das Hohe K. k. Ministerratspräsidium in Wien I; адреса кабінетової канцелярії: An die Hohe K. und k. Kabinettskanzlei in Wien, Hofburg; адреса начальної команди армії: An das Hohe K. und k. Armeoberkommando, Standort

За українську мову в Росії. Чернігівські земські збори порішили поробити отсі заходи: Про признане права вести науку в народних школах школах я українській мові; про допущенне викладів про українознавство в учительській семінарії і в учительських інститутах; про допущенне книжок в українській мові в народних бібліотеках і читальнях; віинці ухвалено просити земство, щоби воно поперло ті заходи.

Підвисшенне причинків для виселених. Міністерство внутрішних справ в порозуміню з міністерством скарбу підвисшило державні причинки для виселених, приміщених по громадах, з 1 кор. на 1 кор. 50 сот. денно на голову. Сей розпорядок має обовязуючу силу від 1. грудня с. р. В родинях, як мають більше число членів, живучих в спільнім господарстві, може найбільше 5 членів побирати по 1 кор. 50 сот. денно, прочі особи понад число 5 будуть одержувати тільки 1 кор. денно.

Грошеві запомоги для потерпілих від війни. П. к. намісництво, як К. аєва Центральна для господарської відбудови краю, поручила ц. к. староствам ще в році 1915, щоби вони уділяли підмоги в готівці потерпілим від війни. Підмоги мали уділяти голвно попаленим на закупно найпотрібнішою одіжи, домашньої обстанови (урядження), господарських знарядів і т. п. найконечніших річий. Розумієть ся само собою, що з сеї запомоги мали користати так рільніки, як ремісники. Денне зрозуміли се припоручене намісництву так, що і з отсеї запомоги можуть користати ремісники, а не селяни і розділили запомогу головно поміж ремісників, а поминули майже зовсім селян. Сі запомоги уділяють староства дальше, і то до висоти 500 корон, а коли заходить потреба висшої запомоги, то староство має дати 500 К., а що-до надвишки предложити просьбу висшій інстанції. В містах, особливо спалених, селах потратили селяни все, що мали, одіж запаси збіжа і каші, домашні урядження і всі

знаряди господарські. Нині не мають за що, справити собі сих річий, без яких не в силі вони господарити. Тому звертасмо увагу на фінансові запомоги, які староства мають ім уділити. Просьби о запомоги треба вносити без стемпля до староства, а в просьбі подати коротко підставу, чому жадаєть ся запомоги і одати кілька і на що потрібно підмоги. О запомогу можна старати ся кілька разів. Часто повинно староство узгляднити просьбу о запомогу, хоч вже раз дало підмогу. Коли хтось викаже, що уділена підмога не вистарчає на закупно і справлене господарських знарядів. З сего фонду не може староство дати запомогу на виживлене родини і тому не треба подавати просьб о фінансову підмогу на виживлене.

Заведенне сільських шкіл для дальшого образования по війні. Стотаришене учителів господарських шкіл Сирії приняло на своїх послідних зборах таке рішене: Винтересі скорого поступу господарства являєть ся конечним дати сільському населеню основнійше вишколене, ніж подаєть ся тепер. На родна школа не вистарчає, щоби подати сільській мокодежи те знане, якого потребує безумовно кождий господар, щоби відповісти вповні все більш зростуючим заводчим і горожанським вимогам. Будучий міський ремісник дістає дальше образование в ремісничій школі для дальшого образования; так само належить вишколити сільську молодіж для практичного житя в сільських школах для дальшого образования. Являєть ся конечним, щоби по війні заведено сільські школи для дальшого образования на пруський взір і по селах. Коли в Німеччині і Данії заснують тисячі таких шкіл, то в Австрії не можна говорити й про початки. Сільська школа для дальшого образования, котрі після поробленх досвідів сповняє вповні свою ціль лиш як обовязкова школа, має задачу подати основне знане широким верствам сільського населеня. Держава, край і громади мають дати відповідні засоби і поробити всі зарядження, щоби утворити щось цілого. Жадане заведення шкіл для дальшого образования по селах вийде в високій мірі на добро господарства, на добро селянського стану і загалу.

Війскові полекші для лісової служби. Урядово доносять: На внесенне міністерства рільництва міністерство краєвої оборони в порозуміню з міністерством війни зарядило з огляду на се велике війскове і господарське значіне лісових підприємств, щоби урядові і робітники таких підприємств, обовязані до служби з загальнім ополченю, були дальш звільнені з військової служби, а саме в отсей спосіб: Всі увільнення, які від 1. жовтня 1916 р. видали міністерство війни, міністерство краєвої оборони або військової команди для осіб, занятих при лісових підприємствах, о скільки ходить про особи жовнірського стану продовжаєть ся на загал до 31. марта 1917 р. Увільнення гажистів будуть видавані, як далі, індивідуально, на основі конретних, відповідно основаних предложень.

Вибух у фабриці пороху. Минувшого тижня приключив ся в ночи великий вибух в фабриці пороху у Феліксдорфі коло Відня. З посеред 80 будинків, з яких складаєть ся фабрика, 11 впало жертвою вибуху і є зовсім знищені; инші є ушкоджені. Наслідком потрясеня в місцевости Феліксдорф поспалили дахи, позавалювали ся повали, багато вікон вилетіло. Досі відомо, що 1 особа згинула, недостає 2 осіб, 7 осіб є ранених. Причина вибуху ще невідома. Привернене руху буде можливе в короткім часі.

Два нові оружя на східнім фронті. Російське міністерство війни доносить, що Німці уживають вже нових винаходів оружя. Першим винаходом є безбарвний трійливий газ, котрого безусловно не мож зауважати. Велике число жовнірів нагло умліває, а многим параліжує газ руки і голову. Російські команди видали стрий наказ, аби жовніри носили при собі маски для охорони від газу і коли лише завважають, що їх товариші починають умлівати, то сейчас треба натягати маски на лице. Другим оружєм, яке стало тепер головною основою центральных армій, є винахід нового кріса. Досі кріси містили лише 5 набоїв, а нові містять 25. Надають ся вони добре до битви в чистім

поли. Богато здобутих російськими військами крісів є вже тої нової системи. Їх почали найперше уживати на галицько-волинським фронті. На французьким фронті їх не будуть уживати доти, доки ціла армія на фронті східнім не буде ними зоружена.

Оселі для інвалідів У. С. С.

Богато могил вкрило кости українських січових стрільців. Велике число щасливіших поверне з війни вічними каліками і про долю тих інвалідів нарід наш мусить щиро і пильно подбети, а що вслика часть нашої безталанної вітчизни, ще тепер стогне під наїздом, то і многі з наших У. С. С. котрі з причини каліцтва або тяжкої недуги уже тепер опускають війскові ряди, не мають де подіти ся і як бездомні бурлаки скитають ся з одних бараків у другі.

Щоби зарядити сему лихови, треба пригорнути потребуєчих загальної помочи інвалідів У. С. С. і подбати про се, щоби їх здібности і сили і на дальше вихиснути в користь загального добра нашого народа а їм самим забезпечити можливо найкрасше житє. Аджеж, се наші народні герої!

Щоби сю гадку добре і скоро перевести в жите, повстало за почином Босвої Управи У. С. С. краєве товариство господарсько-торговельне „Маківка“, стотаришене зареєстроване з обмеженою порукою, котре поставило собі як одну з головних цілий заснувати і вести покищо одну, а погім після змоги і більше осель захистів для інвалідів У. С. С. Завязане на основі закона з року 1873 опираєть ся товариство на 10 коронових уділах з трикратною порукою а хоч має осідок в Новім Санчи, має право поширювати свою діяльність на весь наш край.

Вже при збираню перших уділів заявили приступаючі члени, що належну їм за перших п'ять літ дивиденду жертвують на фонд закупна оселі для інвалідів У. С. С. і тому товариство потребує зберігати і відповідно помістити зібрані уділи а самим через 5 літ зложеним процентом зможе закупити і відповідно заосмотрити в поживи оселю на приміщене більшого числа інвалідів.

Складаючи уділи, нарід дає своїм найкрасшим синам, котрі на жертвенник національний понесли кров і своє жите олодече. Лиш позичку, безпроцентову повичку на літ п'ять, Жертва невелика і нині, коли гріш так малу має реальну вартість, не тяжко буде кождому а головно нашим патріотичним селянкам здобутись на таку дрібницю. Треба лиш відповідної роботи а до сего доброго діла люди чейже найдуть ся!

Потреба пекуча. Ціль велика і гарна! Нехай поклик сей загальним, кріпким відібеть ся відгомоном по всім нашим краю, нехай плывуть як найскорше численні уділи, бо ще сеї зими треба отворити першу оселю!

З часом оселі такі повинні повстати в кождім нашім повіті а осівші в них стало інваліди, ведучи взірцеві господарства, будуть присвічувати цілому повітові приміром і будуть тим святым, вічним огнищем, котрий буде піддержувати народне жите в повіті.

На бажане вишлемо заяви членські і чеки поштової щадниці до безплатної висилки грошей. Де треба, вишлемо нашого відпоручника. Всякі письма просимо адресувати до товариства „Маківка“ в Новім Санчи.

Новий Санч, дня 21. падолиста 1916.

Василь Яворський, начальний директор; Василь Сієдльник, технічний директор; Євген Шепарович, директор касиєр; Андрій Шеремета, директор книговедєць.

Ширіть „Свободу“!

(ХТО ВНЕ) при найменшій застудженю кашляє, той щоденне виполоковане уст і щелепи благодатно відчує, коли він Феллера рстину есенцію флюїдову з м. „Ельза-флюїд“ до того жує. Она оживляє циркуляцію крові в ніжних тканках щелепи і горла і робить її через се відпорнішою проти ділання зимна. Феллера есенція флюїдова ділає антисептично і нищить заживки (зародки) хвороби, які при віддикуваню дістали ся до щелепи. Бережене уст і щелепи Феллера „Ельза-флюїдом“ є тому конечним для легко западаючих на кашель людей. Між більш як 100.000 листовими подяками находимо багато таких, які покликають ся на знамените ділане домогого средства при кашлі і т. п. Мирові ціни: 12 фляшок „Ельза-флюїду“ коштує вже оплатно 6 корон. Замовляє ся впрост у аптикаря E. V. Feller, Stubica, Elzaplatz, Nr. 308. (Kroatien). Там само замовляє ся збуджуюче до апетиту жолудкове средство Феллера лагідно розвільнюючі рабарбарові пігулки з маркою „Ельза-флюїд“, 6 пуделок оплатно 4 К 40 с. Є то знамените розвільнююче средство, котрого без застанови можуть уживати і жінки і мушци та діти; не дражнять, ділають раз-у-раз благонадійно і хто раз спробує стає приклонником. Оба домашні средства повинні все бути у хаті. et

Купуйте і замовляйте!
Календарець „РУСАЛКА“
 Ціна: штука 30 сот. (пocht. 35 сот.)
 10 штук з почт. оплатою К 3.00
 25 „ „ „ „ 7.20
 50 „ „ „ „ 13.50
 100 „ „ „ „ 25.00
 Від 25—100 шт. поручено (рекомендовано).
 Печатаєть ся відривний денний
 : календар на 1917 р. : :
 8—25 Замовлення приймає: 741
А. ОКПИШ, Львів, Кадечна ч. 4.

Конюшину на насїне

на весну 1917 р. належить вже замовляти, бо слідно великий брак сего насїня. Ціна після максимальної тарифи виносить до К 555— за 100 кг. Кружки і Філії Т ва „Сільського Господаря“ та господ.-торговельні спілки зволють вже тепер збирати і надсилати за датковані збірні замовлення на повні согнари, щоби Союз міг забезпечити доставу цілого запотребованя конюшини, бо о товар дуже трудно.

Краєвий Союз господ.-торговельних Спілок
 3—3 Львів, ул. Зіморовича ч. 20.

Купуйте

УКРАЇНСЬКИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ КАЛЕНДАР

для українських емігрантів новини і селія
 на замчайний рік
 — 1917 —

який видає „Український Жіночий Кружок“
 в Гімні, і коштує лише 70 с вже з пересилкою.

Виключно за попереднім надісланем грошей
 висилаєть ся:
 10 прикривків 0.50 К
 20 „ „ 1.30—
 50 „ „ 3.00—
 100 „ „ 5.50—

Замовляти висилають гроші наперед на адресу:
Ольга Бачинська, К. k. Barackenlag, Osmund, N. O.

Найдешевший український календар!
 Около 160 сторін друку, поверх 20 ілюстрацій.
 679 9—?

ТОМЯСИНУ І ИНШІ НАВОЗИ

під весняні і осінні засїви належить замовляти вже тепер цілими вагонами за готівку з гори, тому, що ті навози приходять в ограничених кількостях що місяця і хто скорше замовить, той скорше одержить товар. Крім збірного замовлення зволють П. Т. Кружки Філії Т ва „Сільський Господар“ надсилати заяви приступлення в члени Союзу і К 15— на вписове на першу рату удїлу.

Краєвий Союз господ.-торговельних Спілок
 3—3 Львів, ул. Зіморовича ч. 20.

обрі а ешеві

КНИЖКИ

які продаємо **ЗА БЕЗЦІН**, бо за **половину ціни**, і то в танім часі, коли все всюди у двоє подорожїло у нас о

половину дещевше, повинен кожний передплатник „Свободи“ скористати з сєї **КОРИСНОЇ НАГОДИ** і зараз їх закупити.

А саме:

Вл. Ст. Реймонт:

МУЖИКИ

Переклад із польського М. ПАВЛИКА.

I. часть Оснь, 269 ст., зам. 2— К тільки 1— Н.
 II. Зима, 295 „ 2— „ 1—
 III. Весна, 369 „ 2.40 „ 1.20
 IV. Літо, 304 „ 2— „ 1—

Е. Г. Зелігер:

СИНЯ ФІЛОТА

Світлова повість в перекладі д-ра М. Лозияського.

Часть перша, 301 стор., зам. 3 К, лише 1.50 Н.

Часть друга, 321 „ 3 „ 1.50 „

Леонід Андреев:

Семеро повішеки

в перекладі з російської мови д-ра В. Сімовича

91 сторін, замість 1 К, лише 50 с.

Замовлення висилає ся на таку адресу:

„Діло“, Львів ринок ч. 10.

Замовлені книжки за попереднім надісланем грошей висилаємо того самого дня так на провізїю як і на Felaplatz.

Хто замовить і пришле гроші на усі книжки, тому пошту самі оплатимо — а як поодинокі, то на звичайну висилу просимо долучити 20 с., на поручену 50 с.

РУСЬКА ШАДНИЦЯ

в Перемишлі, вулиця Косцюшка ч. 8.

Принймає і виплачує шадничі вклади щоденно в годинах урядових. Вклади опроцентує на 4½% починаючи вже від слідуєчого дня по дни зложеня аж до послїдного дня перед днем відобраня.

ВКЛАДКИ в „Руській Шадниці“ можна складати особисто в касі товариства, поштовыми переказами, грошевими листами, чеками поштової Шадниці, які Дирекція Шадниці на жадане безплатно доставляє, і в філіях банку австро-угор. на рахунку „Руської Шадниці“.

Уділяє позичок: а) сїпотечних платних пїрвичними амортизаційними ратами на протяг літ 10—45 після вибору позичаючого; б) на льомбард ефектів, й на есконт векслів. Справи позичок полагаджуєть можливо скоро.

Всяких інформацій і друків удїляє канцелярія „Руської Шадниці“ ул. Косцюшка, Народний Дім, і пов. щоденно безкорисно в годинах урядових від 9—1 год. кромї неділі і українських свят.

Після § 14. устава „Руської Шадниці“, затвердженого через п. к. міністерство внутрішних справ вкладки в товаристві „Руська Шадниця“ в Перемишлі надають ся до льокації пуїлярних, фондацийних і т. п. капіталів, мас отже „Руська Шадниця“ пуїлярну ебезпеку.

Хто не усуває своїх нагїтків, той утомить ся кождою дорогою і ослаблює терпїнем взагалі ціле тіло.

Без болю усунути нагїтїи

є правдивим добродїйством для кождого, що терпїть на нагїтки. Рїшучо треба остерїгати перед вирїзуванем нагїтків. Легко може лучити ся, що за глибоко затїє ся і навїть не запримїтїть ся сего; нога виставлена постійно на порох і бруд, який дістає ся до рани і в сєї спосїб повстало вже безчисла случаїв зажаженя кровї, які покїнчили ся смертю. Нагїтки дадуть ся легко усунути без ножа, зовсім певно і скоро плястром Феллера для туристів, марки „Ельза“-плястер на нагїтки, ціна 1 корона, в пуделках 2 корони, або Феллера тїнктуру для туристів марки „Ельза“ плинна тїнктура на нагїтки, ціна 2 корони. Тисячі туристів, жандармів, листоношів, військових, рїльників і пань, що носять тїсні чоботи, як також всі, що уживали того плястра і тїнктури, поручають їх як средства, що скоро і певно усувають нагїтки. Коли звичайно більша часть всяких інших средств на нагїтки, як також витинане, поливане і т. д. усувають лише верхню часть нагїтка, полишаючи ненарушеним корїнь, з якого нагїтки скоро на ново виростають, то висше згадані препарати усувають кождий нагїток разом з корїнем. Належить замовити оба препарати, як також порошок до посушуваня проти поту тіла і нїг (ціна 1 корона) від аптикаря E. V. Feller, Stubica, Elsaplatz Nr. 308 (Kroatien). 3 1—5

ТОВАРИСТВО ВЗАЇМНОГО КРЕДИТУ

„ДНІСТЕР“

у ЛЬВОВІ

ул. Руська ч. 20.

Телеф. 788.

засноване при Товаристві взаїмних ебезпечень „ДНІСТЕР“ в р. 1895 на підставі закона о стоваришенях з р. 1873.

Одвічальність членів обмежена до двїйної висоти удїлу.

Цїлю Товариства є удїлюванє кредиту своїм членам рїльникам ебезпеченням є „Дністрі“ від більше літ.

Відсотки від вкладок 4 проц.

без потручення рентового податку.

ВКЛАДКИ

принймає і виплачує Каса Товариства в урядових годинах від 8. до 2. в полудне.

Конто в Почтовій Шадниці 35.827.

Жирове конто в Австро-угорській Банку.

Шадничі вклади К 4,725,000

Власний масток „ 649,000

Удїлені позички „ 4,850,000

Канцелярії Товариства етворені пера полуднея.

10—?